

Maciej Mikuła

 <http://orcid.org/0000-0001-6708-004X>
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Sesja naukowa „Sejm I Rzeczypospolitej – Parlament Wielu Narodów a europejskie reprezentacje stanowe”, Warszawa 27 kwietnia 2018 r.

Abstract

“The Sejm of the First Republic – the Parliament of Many Nations and European State Representations” Conference, Warsaw, April 27, 2018

In 2018, there are significant anniversaries for the history of statehood and the Polish nation. Apart from celebrating the centenary of independence (11 November 1918), the 550th anniversary of the bicameral Polish parliament is also celebrated. The impetus for this second anniversary is the result of a study by professor Waław Uruszczak, who proved that as early as 1468 the principle of deputies' representation functioned: each 'land' (ziemia) sent two deputies to the Sejm. These studies were published in the memorial book of Janusz Kurtyka (*The oldest bicameral parliament in Piotrków in 1468* [in:] *The Birth of the Polish Republic. Studies on the History of the Middle Ages and Early Modern Times*, ed. W. Bukowski, T. Jurek, vol. II, “Societas Vistulana”, Kraków 2012, pp. 1033–1056) During the session, 12 papers were presented by researchers from Poland, Lithuania, Belarus, Ukraine, and Hungary.

Keywords: parliamentarism, Polish Sejm, Polish-Lithuanian Commonwealth, anniversary, conference

Słowa kluczowe: parlamentaryzm, sejm polski, Rzeczpospolita Obojga Narodów, rocznica, konferencja

W roku 2018 przypadają istotne rocznice dla dziejów państwowości i narodu polskiego. Oprócz obchodów setnej rocznicy odzyskania niepodległości świętowane jest także 550-lecie dwuizbowego sejmu polskiego. Asumptem do tej drugiej rocznicy są wyniki badań Waław Uruszczaka, który dowiódł, że już w 1468 r. funkcjonowała zasada reprezentacji poselskiej – każda ziemia wysłała na sejm piotrkowski dwóch posłów. Studia te zostały opublikowane w księdze pamiątkowej Janusza Kurtyki (*Najstarszy sejm walny koronny „dwiuzbowy” w Piotrkowie w 1468 roku* [w:] *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych*, red. W. Bukowski,

T. Jurek, t. II, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistulana”, Kraków 2012, s. 1033–1056).

W związku z ustaleniem o 25 lat wcześniejszej daty pierwszego sejmku dwuizbowego działającego w myśl zasady reprezentacji poselskiej, Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej zorganizował w dniu 27 kwietnia 2018 r. uroczystą sesję „Sejm I Rzeczypospolitej – Parlament Wielu Narodów a europejskie reprezentacje stanowe”. Otrzymała się ona w murach Zamku Królewskiego w Warszawie.

Program konferencji obejmował cztery części, poprzedzone wystąpieniem Marszałka Sejmu VIII kadencji Marka Kuchcińskiego oraz wykładem wprowadzającym prof. Bogdana Szlachty. Część I obejmowała trzy referaty. Prof. Andrzej Nowak („Miejsce parlamentaryzmu i obywatelskości w polskiej tradycji patriotycznej”) zaprezentował wątki patriotyczne pojawiające się w literaturze pięknej i historiografii, począwszy od kronik średniowiecznych, na literaturze XIX-wiecznej skończywszy. Następnie prof. Wojciech Fałkowski, gospodarz konferencji na Zamku Królewskim w Warszawie, wprowadził w początki polskiego sejmku walnego, skupiając się przede wszystkim na wydarzeniach połowy wieku XV („Proces powstawania sejmku walnego”). Ostatnim referatem tej części było najistotniejsze z perspektywy tematu konferencji wystąpienie – referat prof. Wacława Uruszczaka („Pierwszy sejm walny „dwiuizbowy” w Piotrkowie od 9 do 31 października 1468 r.”). Zebrał w nim erudycyjnie zaprezentowaną, pełną argumentację, dowodzącą, że pierwszy sejm z udziałem posłów reprezentantów poszczególnych ziem odbył się właśnie w roku 1468. Podczas dyskusji dodatkowo wzmocnił swą argumentację, wyjaśniając, że wcześniejsze informacje o „posłach” to w istocie wzmianki o pełnomocnikach plenipotentach, a nie o posłach legitymujących się mandatem. W związku z czym nie ma danych pozwalających przesunąć datę pierwszego sejmku dwuizbowego przed 1468 r.

Kolejne dwie części obfitowały w wystąpienia badaczy zagranicznych, przede wszystkim z krajów wchodzących przed 1795 r. w skład jednego, choć jednolitego państwa – Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Wystąpienia zaprezentowali: prof. Jūratė Kiaupienė-Kuzmaitė, Instytut Historii Litwy w Wilnie („Sejm Wielkiego Księstwa Litewskiego w procesie modernizacji państwa (do unii lubelskiej 1569 r.)”); dr Andrej Radaman, Instytut Historii Narodowej Akademii Nauk Białorusi („Malcher Żygimontowicz Snowski Grawż – parlamentarzysta litewski drugiej połowy XVI wieku”); prof. Natalia Starchenko, Narodowa Akademia Nauk Ukrainy („II Statut Litewski *versus* konstytucje sejmowe. Ukraińskie województwa w walce o «swoje prawo» na sejmach i w praktyce sądowej na przełomie XVI i XVII wieku”); a także dotyczący problematyki parlamentaryzmu węgierskiego prof. Dániel Bagi, Uniwersytet w Pécs („Okres Andegaweński i początki parlamentaryzmu w Królestwie Węgier”). Organizatorzy przewidzieli ponadto wystąpienia polskich uznanych uczonych – referaty wygłosili: prof. Dariusz Makiła, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego („Powstawanie ogólnopaństwowych zgromadzeń i reprezentacji stanowych w Europie (XIII–XV w.). Ujęcia modelowe”); dr hab. Robert Kołodziej, Uniwersytet Wrocławski („Początek kryzysu? Funkcjonowanie sejmku Rzeczypospolitej w ostatnich latach Jana III (1688–1695)”); dr hab. Witold Filipczak, prof. nadzw., Uniwersytet Łódzki („Sejm a władze wykonawcze w latach 1764–1786”); prof. dr hab. Andrzej Stroynowski (Akademia Jana

Długosza w Częstochowie): „Zmiany pozycji senatu Rzeczypospolitej od sejmu niemieckiego do Konstytucji 3 maja”.

Czwartą część konferencji moderował prof. Edward Opaliński. Była to dyskusja opatrzona tematem: „Parlamentaryzm Królestwa Polskiego i Rzeczypospolitej Obojga Narodów – dyskusja nad postulatami i problemami badawczymi”. Warto nadmienić, że w zeszytach 4 (2017) oraz 1 (2018) „Krakowskich Studiów z Historii Państwa i Prawa” wydrukowanych zostało kilkanaście artykułów referujących stan badań nad dziejami parlamentaryzmu w krajach europejskich.

Bogaty program sympozjum oraz prezentacja świetnych wystąpień sprawiły, iż sesja stanowiła istotny wkład w badania nad dziejami parlamentaryzmu staropolskiego. Konferencji towarzyszyło drugie wydanie artykułu prof. Wacława Uruszczaka. Planowane jest opublikowanie materiałów z sesji.